

Czy forma organizacyjna, typ placówki edukacyjnej ma decydujący wpływ na poziom inkluzji edukacyjnej i społecznej w danej placówce?

Jolanta Rafał-Łuniewska

Wydział Specjalnych Potrzeb Ucznia

Inkluzja edukacyjna i społeczna jest realizacją idei pełnego udziału osób z niepełnosprawnością w sferze edukacji – dotyczy to możliwości korzystania z form kształcenia ogólnodostępnego i specjalistycznego, rehabilitacji odpowiedniej do rodzaju dysfunkcji oraz wsparcia pedagogicznego i terapeutycznego.

Społeczny wymiar inkluzji odnosi się do faktu, że uczeń z dysfunkcją czy niepełnosprawnością powinien mieć dostęp do wspomnianych form w swoim środowisku lokalnym- na poziomie gminy czy powiatu i stąd kierunek zmian w systemie w obszarze ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Wizja edukacji włączającej związana jest z:

- * uznaniem edukacji włączającej jako jednego z aspektów integracji społecznej;
- * widzeniem różnic między uczniami jako bogactwo, a nie jako problem do rozwiązania;
- * uznaniem prawa ucznia do nauki w pobliżu miejsca zamieszkania;
- * równym poszanowaniem praw uczniów i pracowników szkoły;
- * udoskonalaniem pracy szkoły z korzyścią dla uczniów i jej pracowników;
- * zmianą podejścia do nauczania, polityki działania i stylu pracy szkoły w celu zabezpieczenia potrzeb edukacyjnych wszystkich dzieci z danej społeczności szkolnej;
- * budowaniem trwałych związków szkoły z rodzicami i opiekunami oraz społecznością szkolną.

Trend europejski ku edukacji włączającej i wprowadzanie zmian w polskim systemie oświaty

17.11.2010r. Minister Edukacji Narodowej podpisała sześć z ośmiu rozporządzeń z pakietu dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, które mogą w znacznym stopniu wpływać na inkluzję edukacyjną i społeczną w każdym typie szkoły.

Czego dotyczą rozporządzenia i kiedy wchodzi w życie?

- **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach**

Rozporządzenie określa na czym polega udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach, a także do kogo jest ona adresowana. Precyzuje kto udziela tejże pomocy i z czyjej inicjatywy mogą być podejmowane takie działania. Wskazuje formy udzielania pomocy. Zawiera regulacje prawne dotyczące tworzenia i funkcjonowania zespołów oraz opis ich zadań. Określa co powinna zawierać Karta Indywidualnych Potrzeb Ucznia (zwana „Kartą”), a co Plan Działań Wspierających (PDW). Zawiera sygnałne informacje dotyczące Indywidualnych Programów Edukacyjno Terapeutycznych (IPET) – dokładniejsze regulacje w tej materii znajdują się w rozporządzeniach dotyczących warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych i niedostosowanych społecznie. Zawiera opis przepisów przejściowych wraz z terminami wchodzenia w życie poszczególnych zmian.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach

Dwa wyżej wymienione rozporządzenia określają dla kogo organizuje się kształcenie specjalne. Regulują kwestie zatrudniania dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej oraz ich zadań. Zawierają regulacje związane z dokonywaniem wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego oraz tworzenia dla nich Indywidualnych Programów Edukacyjno Terapeutycznych (IPET). Zawierają opis przepisów przejściowych wraz z terminami wchodzenia w życie poszczególnych zmian

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach

Rozporządzenie określa pojęcie specyficznych trudności w uczeniu się oraz wprowadza nowe regulacje związane z wydawaniem opinii dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Podkreśla znaczenie indywidualizacji działań pedagogicznych na wszystkich rodzajach zajęć. Reguluje kwestie związane ze śródrocznym promowaniem i pozostawianiem na drugi rok w tej samej klasie uczniów klas I-III. Opisuje nowe kompetencje dyrektora szkoły w zakresie dostosowywania warunków przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych

Rozporządzenie wskazuje jakie zadania stoją przed poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz określa zasady współpracy poradni ze szkołami i placówkami doskonalenia nauczycieli w związku z wchodzącymi w życie zmianami dotyczącymi pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Określa co powinna zawierać opinia wystawiana przez poradnię. Reguluje m.in. zasady pracy wolontariuszy na terenie poradni.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ramowego statutu publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej

Rozporządzenie określa w szczególności zakres zadań pracowników poradni, z uwzględnieniem zadań realizowanych poza poradnią, np. w przedszkolach, szkołach i placówkach czy środowisku rodzinnym dzieci i młodzieży.

Na stronie Wydziału SPE ORE w zakładce – Materiały do pobrania można znaleźć kilka poradników opracowanych przez WSPE i DZSE dla kadr systemu oświaty odnoszących się do wdrażania zmian wprowadzanych ww. rozporządzeniami.

Czy inkluzją edukacyjną można objąć wszystkich uczniów?

Inkluzja nie oznacza bezrefleksyjnego włączenia wszystkich dzieci z niepełnosprawnością do szkół masowych, jak często się uważa. Oznacza organizację odpowiedniego dla dziecka rodzaju kształcenia i rehabilitacji bez konieczności wyłączenia go ze środowiska rodzinnego i lokalnego. Oznacza także przemyślane i skoordynowane formy wsparcia dla rodziny wychowującej dziecko z niepełnosprawnością czy opiekującej się już dorosłą osobą z niepełnosprawnością. Pomoc taka nie może ograniczać się do wsparcia materialnego / często o wiele za niskiego aby realizować nawet podstawowe potrzeby osoby z niepełnosprawnością/. W Polsce ponadto bardzo zaniedbanym obszarem jest pomoc psychologiczna, terapeutyczna czy organizacyjna dla takich rodzin.

Możliwości zawarte w ww. rozporządzeniach stwarzają pole do realizacji idei inkluzji w sferze edukacji czy kształcenia na różnych poziomach. Natomiast praktyka wskazuje na wciąż olbrzymie braki w tym zakresie. Zauważalny jest duży rozdźwięk między możliwościami zagwarantowanymi przez prawo, w Ustawie o Systemie oświaty i nowy pakiet rozporządzeń podpisanych przez MEN 17.11.2010r., a stanem faktycznym.

Do przyczyn tego rozdźwięku zaliczyłabym zarówno mentalnościowe jak i organizacyjne, przy czym te pierwsze uznaję za ważniejsze i stanowiące przeszkodę w pokonywaniu trudności organizacyjnych. Mówiąc o przeszkodach mentalnościowych mam na myśli bariery, jakie budują, bądź kultywują pojedynczy ludzie, obywatele, w stosunku do osób z niepełnosprawnością. Lubimy myśleć o sobie, że jesteśmy społeczeństwem otwartym i tolerancyjnym, i pewnie tak jest - w ogólnym wymiarze społecznym. Jednakże często brakuje postaw otwartości i zgody na wejście w nasze przestrzenie życiowe osób z niepełnosprawnością na co dzień np. zabezpieczenia środków w budżetach samorządowych na organizację kształcenia integracyjnego, zespołów wczesnego wspomaganie czy innych form wspierania rozwoju dziecka, choćby tak podstawowego jak zajęcia logopedyczne w przedszkolach gminnych /tak cenne i znaczące właśnie dla dziecka z autyzmem?/. Bariery mentalnościowe wielu dyrektorów szkół i nauczycieli każą unikać przyjmowania do szkół masowych dzieci z orzeczeniami o kształceniu specjalnym. Te opory mogą dotyczyć rodziców dzieci zdrowych i sprawnych, którzy nie życzą sobie, aby do klasy z ich dzieckiem uczęszczało „takie dziecko”.

Najlepsze regulacje prawne na poziomie ogólnokrajowym nie zagwarantują inkluzji, jeżeli w swoim niepełnosprawnym sąsiedztwie, nieważne -dziecku czy osobie dorosłej, która żyje w tej samej przestrzeni lokalnej, nie zechcemy dostrzec człowieka. Nie przez pryzmat jego niepełnosprawności, jako czynnika różnicującego i wyłączającego ze społeczności, a przez pryzmat jego potrzeb i praw, takich samych jak nasze, warunkujących włączanie w proces edukacji i życia społecznego w środowisku życia i zamieszkania.

Na zmiany mentalnościowe na pewno wpływa edukacja społeczna w tym zakresie. Zauważalna jest potrzeba edukacji społecznej realizowanej na najbardziej podstawowym poziomie samorządów lokalnych, skierowanej do przedstawicieli władz samorządowych, dyrektorów szkół i przedszkoli, nauczycieli i społeczności lokalnej.

Duże kampanie medialne są potrzebne i wiele wnoszą dla zmiany postaw społecznych, jednak czym innym jest spot, który na chwilę wzruszy, a czym innym wdrażanie w życie idei spotu. Istotniejsze wydaje się jednak jak wygląda realizacja tej idei w naszej rzeczywistości czyli kształt praktyczny realizowany w naszym najbliższym otoczeniu.

Przykładem dobrych zmian postaw może być „odkłamywanie” stereotypu strasznych placówek specjalnych np. szkół. Należy pamiętać, że szkoła specjalna może działać na rzecz integracji i inkluzji swoich wychowanków, a drastyczne praktyki segregacyjne mogą mieć miejsce w szkole masowej zupełnie nie przygotowanej na przyjęcie ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Jaka jest odpowiedź na specjalne potrzeby edukacyjne ucznia w przedszkolu, szkole, placówce?

(kwestia do rozważenia dla placówki każdego typu – gdzie jesteśmy w tej odpowiedzi?)

Realizacja programu		Refleksyjne podejście, modyfikacja programu i wspieranie rozwoju dziecka
Wychowanie do posłuszeństwa		Wychowanie do rozumienia i wyborów
Rywalizacja		Nauczanie oparte na współpracy i negocjowaniu celów
Nauczanie podające		Aktywność własna uczniów, współdziałanie
Nauczyciel – dydaktyk		Nauczyciel refleksyjny, poszukujący, zmieniający strategię uczenia
Ocenianie za osiągnięcia		Ocenianie za indywidualne postępy
Relacje z rodzicami oparte na autorytecie i hierarchii		Partnerstwo we współpracy z rodziną

Co decyduje o poziomie inkluzji danej placówki?

O poziomie inkluzji danej placówki decyduje nie forma organizacyjna, a panująca w niej atmosfera i postawy reprezentowane przez jej pracowników. Poziom inkluzji w danej placówce zatem w dużej mierze uzależniony jest od aspektów wychowawczych rzeczywiście realizowanych w szkole czyli od umiejętności interpersonalnych i społecznych nauczycieli.

Na poziomie centralnej placówki doskonalenia nauczycieli, zauważalny jest wyraźny wzrost zainteresowań nauczycieli szkoleniami metodami aktywnymi czyli warsztatem, treningiem- można z tego wnioskować, iż nauczyciele chcą swoje umiejętności interpersonalne, terapeutyczne, wychowawcze czy społeczne doskonalić.

Powodem doskonalenia czy zdobywania różnych umiejętności przez nauczycieli jest konieczność rozwijania ich skuteczności w procesie **uczenia, ale i wychowania, co niewątpliwie może mieć wpływ na jakość pracy szkoły i są to na przykład: umiejętność analizowania procesów grupowych, diagnozowania ról grupowych i wykorzystywania ich do budowania kreatywnych i wspierających zespołów klasowych.** Nauczyciele, którzy są mistrzami w aranżowaniu sytuacji wychowawczych lub wykorzystujący zdarzenia rzeczywiste dla umacniania więzi grupowych i akceptacji wartości i norm współżycia społecznego mogą poprzez to mistrzostwo dużo bardziej wpływać na proces kształcenia, niżby się pozornie mogło wydawać. Dlatego z punktu widzenia skuteczności **oddziaływań dydaktycznych nauczyciela bez względu na rodzaj placówki w jakiej pracuje uzasadnione jest, aby znał i stosował techniki współpracy oraz posiadał umiejętności zarządzania zespołem oraz kierowania procesem grupowym w danej klasie, są to niewątpliwie podwaliny do inkluzji społecznej.**

Inkluzja jest procesem polegającym na respektowaniu praw i godności osobowej oraz dostępu do uczestnictwa w życiu społecznym wszystkich osób niezależnie od ich kondycji zdrowotnej.

Jednakże zważywszy na wymienione wyżej bariery mentalnościowe, znacznie łatwiej w społeczności są akceptowane osoby z niepełnosprawnością sensoryczną czy motoryczną niż intelektualną. Sprawna z definicji część społeczeństwa znacznie łatwiej uznaje prawa i dążenie do włączania w życie społeczne osób niesłyszących, niewidomych czy z niepełnosprawnością ruchową niż osób z upośledzeniem umysłowym, autystycznych czy chorych psychicznie. Dysfunkcje ograniczające funkcjonowanie intelektualne są dla niektórych osób zdrowych dyskwalifikujące.

Inkluzja edukacyjna i społeczna to sposób myślenia i działania niezależnie od rodzaju i formy kształcenia czy zatrudnienia.

Wielkie zadanie stoi przed uczelniami wyższymi kształcącymi pedagogów odpowiedzialnych za praktyczną realizację inkluzji edukacyjnej, aby kształcić profesjonalistów, ludzi otwartych, myślących, potrafiących dostrzec i szanować człowieka w każdym, nawet w najbardziej niepełnosprawnym ciele.

Dla ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi szczególnie korzystnie należy wybrać miejsce jego kształcenia i odpowiednio dostosować warunki do jego potrzeb.

Taką możliwość wyboru szkoły w świetle nowych rozporządzeń mają rodzice, bo to oni swoje dziecko znają najlepiej. **To rodzice podejmują ostateczną decyzję dotyczącą wyboru przedszkola czy szkoły dla dziecka z niepełnosprawnością czy dysfunkcją.** Stąd ogromnie istotne są kontakty rodziców z kadrami pedagogicznymi, pracującymi w przedszkolu czy szkole, którą widzą jako miejsce realizacji rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego czy też obowiązku nauki swojego dziecka. Wszyscy powinni być gotowi do życzliwej i uczciwej rozmowy o warunkach, jakich wymaga dziecko, oraz jakie jest w stanie zapewnić dziecku przedszkole lub szkoła, którą wybrali. Dyrektor, nauczyciele, specjaliści powinni umożliwić rodzicowi dokładne poznanie tego miejsca. W przyjaznej, merytorycznej rozmowie warto np. zastanowić się wspólnie, czy budynek przedszkola lub szkoły będzie zapewniał dziecku bezpieczną przestrzeń funkcjonowania, czy kompetencje i kwalifikacje nauczycieli są dziś wystarczające do tego, aby pomóc dziecku, czy środowisko rówieśnicze, z jakim będzie przebywać dziecko, jest dla niego środowiskiem odpowiednim, czy przedszkole lub szkoła jest w stanie pozyskać najlepszych specjalistów, których wiedza i umiejętności są optymalne dla zaspokojenia indywidualnych potrzeb przyszłego ucznia.

Dyrektor przedszkola, szkoły czy placówki, odpowiedzialny za organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów powinien zastanowić się przed przyjęciem ucznia ze spe jakie ma zasoby szkoły w tym względzie.

Badanie zasobów danej szkoły, to odpowiedzi na pytania?

- **Czy nauczyciele są wolni od stereotypów w postrzeganiu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i rozwojowymi?**
- **Czy w rozmowie z rodzicami dziecka (potencjalnego ucznia przedszkola, szkoły lub placówki, wymagającego opieki psychologiczno-pedagogicznej) wykazują się w równym stopniu wiedzą, empatią, doświadczeniem, umiejętnością słuchania?**
- **Czy argumenty, jakimi posługują się w rozmowach z rodzicami, świadczą o ich profesjonalizmie? Jakiego wsparcia potrzebują?**
- **Jak zaplanować ich doskonalenie i doksztalcanie? Kto może im pomóc w lepszym rozumieniu na czym polegają potrzeby edukacyjne i rozwojowe uczniów, wymienione w nowych rozporządzeniach?**

Uwaga dla rodziców z punktu widzenia wyboru najodpowiedniejszej szkoły dla ich dziecka ze spe

Czasami może okazać się, że przedszkole czy szkoła ogólnodostępna potrzebują czasu na przygotowanie się do tego, aby zaopiekować się dzieckiem o określonej niepełnosprawności – chodzi przecież o to, aby stworzyć mu warunki do odkrywania swojego potencjału. W takiej sytuacji szkoła może doradzić rodzicowi kształcenie dziecka w szkole specjalnej, która ma doświadczenie w pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz odpowiednich specjalistów, w której dziecko będzie czuło się bezpieczne, szczęśliwe i będzie mogło odnosić sukcesy na miarę swoich możliwości.

Kierunki zmian w podejściu do systemu opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym i jego rodziną niezależnie od rodzaju placówki

OD	DO
Izolacja dziecka od rodziny (opieka w instytucjach)	Wspieranie rodziny (wspieranie dziecka w lokalnym środowisku)
Można pomagać samemu dziecku	Nie jest możliwe bez udziału rodziny
Dzieci specjalne	Dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
Koncentracja na zaburzeniach, brakach, aspektach medycznych, leczeniu	Koncentracja na mocnych stronach dziecka, pozytywach rodziny, aspektach społeczno-edukacyjnych
Statyczne rozumienie potrzeb dziecka	Dynamiczne, holistyczne rozumienie potrzeb dziecka, zespołowa formuła pracy nauczycieli
Przygotować dziecko do przedszkola i szkoły	Przygotować przedszkole i szkołę do przyjęcia dziecka
Dzieci z problemami wymagają nauczania: indywidualnego, w grupach wyrównawczych, placówkach specjalnych	Mogą być uczone w mniejszych grupach przedszkolnych, klasach szkolnych ogólnodostępnych, odpowiednio przygotowanych (integracyjnych)
Najlepiej uczyć w grupach jednorodnych (homogenicznych)	Efektywność uczenia wzrasta w grupach zróżnicowanych (heterogenicznych)
O losach dziecka decydują specjaliści	Wybór należy do rodziców
Uczą nauczyciele i specjaliści specjalnym programem, specjalnymi metodami	Uczą nauczyciele wspierani przez specjalistów w ramach wspólnych podstaw programowych dostosowanych do możliwości i potrzeb dziecka, metodami aktywnymi
Uczenie oparte na indywidualizacji i rywalizacji	Uczenie oparte na współdziałaniu i negocjowaniu celów
Odrębny system finansowania i zarządzania placówek specjalnych	Wspólny system zarządzania
Finansowanie instytucji	Pieniądze „idą” za dzieckiem

Pierwszy krok do inkluzji edukacyjnej i społecznej to wczesne wspomaganie rozwoju dziecka w środowisku rodzinnym

Dlaczego Wydział SPE ORE w szkoleniach członków zespołów WWRD stawia na środowisko rodzinne?

Dopiero od 2005 r. oddziaływania wobec małego dziecka z niepełnosprawnością i jego rodziny zostały prawnie usankcjonowane jako zadanie systemu edukacji. Wcześniej problematyką tą zajmował się resort zdrowia, w naturalny sposób proponując podejście typowo medyczne, w którym główny nacisk położony był na rozwój somatyczny dziecka. W medycznym modelu pracy z małym dzieckiem w większości działania były nakierowane na niepełnosprawność dziecka, jego deficyty i zaburzenia. Oddziaływania te miały najczęściej charakter leczniczy, rehabilitacyjny, korekcyjny, wyrównawczy. Rola specjalistów w tym modelu była wiodąca, proponowano szereg metod, które miały zmniejszyć skutki niepełnosprawności. Model medyczny okazał się jednak nie wystarczający, ponieważ małe dziecko potrzebuje stałych, systematycznych oddziaływań osób najbliższych emocjonalnie dziecku (środowisko rodzinne), uwzględniających jego rytm dnia, potrzeby i możliwości. To, co widzimy jako wielką szansę dla rozszerzenia działań poprzez ofertę edukacyjną, to koncentracja na całej rodzinie, jej roli i potencjale. Tym bardziej, że w myśl *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 lutego 2009 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz. U. z 2009r. Nr 23, poz.133)* wczesną opieką i wsparciem należy objąć całą rodzinę z małym niepełnosprawnym dzieckiem. Specyfikę wspomaganie rozwoju dziecka w środowisku rodzinnym oparto zatem na modelu humanistycznym. Humanistyczne podejście interakcyjne zakłada też nieco inną rolę specjalistów. Specjaliści służą pomocą rodzinie. Ich udział jest pośredni, dzielą się oni swoimi umiejętnościami i wiedzą z rodzicami. Wymaga to nieco innych kompetencji specjalisty, szczególnie w terapii małych dzieci, niż zakładał model medyczny. I dlatego program szkoleń z zakresu wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w środowisku rodzinnym ukierunkowany jest na doskonalenie specjalistów w zakresie umiejętności: wsparcia rodziców, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji w związku z pojawieniem się dziecka z niepełnosprawnością w rodzinie, dzielenia się z rodzicem swoją wiedzą specjalistyczną, doświadczeniem i umiejętnościami terapeutycznymi budowania relacji rodzice - dziecko, więzi rodzinnych i kompetencji rodzicielskich.

Akt wykonawczy

**Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej
z dnia 3 lutego 2009r.**

**w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju
dzieci**

Dz. U. z 2009r.Nr 23, poz. 133

Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci (WWRD) jest bardzo ważnym zadaniem w polskim systemie oświaty z punktu widzenia rozwoju i potrzeb dziecka z niepełnosprawnością, zapobiegania jego ewentualnym przyszłym niepowodzeniom w nauce szkolnej, ma ogromny wpływ zarówno na inkluzję edukacyjną jak i społeczną dziecka.

Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 4 kwietnia 2005 r. w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci (Dz. U. Nr 68, poz. 587), które utraciło moc z dniem 24 maja 2007 r. na podstawie art. 1 pkt 21 ustawy z dnia 11 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 80, poz. 542)

Zawarte w rozporządzeniu rozwiązania odpowiadają organizacji wczesnego wspomaganie przyjętej w krajach Unii Europejskiej.

Cel wczesnego wspomagania rozwoju dziecka

Pobudzanie i stymulowanie ruchowego, poznawczego, emocjonalnego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia u niego niepełnosprawności do czasu podjęcia nauki w szkole.

Co należy rozumieć pod pojęciem: wczesne wspomaganie rozwoju dziecka (WWRD)?

Wczesne Wspomaganie Rozwoju Dziecka (WWRD) to interdyscyplinarne podejście, umożliwiające objęcie specjalistyczną opieką dziecka i jego rodziny. To kompleksowe, intensywne i wielospecjalistyczne działania mające na celu pobudzenie i stymulowanie psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka od chwili wykrycia pierwszych sygnałów nieprawidłowego funkcjonowania do podjęcia nauki w szkole.

Podstawowym założeniem wczesnej interwencji jest traktowanie rozwoju dziecka jako integralnego i całościowego procesu, warunkowanego przez czynniki genetyczne i środowiskowe. Bazą rozwoju jest aktywność, rozumiana jako skłonność wrodzona, warunkująca wszelkie zachowania. Aktywność umożliwia uczenie się - warunek ciągłego rozwoju człowieka.

Wczesna interwencja może pełnić następujące funkcje:

- ▶ **informacyjną** - informuje o przebiegu rozwoju dziecka, o możliwościach wspierania rozwoju, o formach pomocy rodzinie;
- ▶ **diagnostyczną** - rozpoznanie kliniczne, określenie poziomu funkcjonowania dziecka;
- ▶ **stymulacyjną** - terapeutyczną, prowadzenie wieloprofilowego usprawniania dziecka z zaburzeniami rozwoju.

WWRD, to także przygotowanie rodziców do umiejętnego postępowania z dzieckiem w zakresie określonym przez indywidualny program wczesnego wspomaganie dziecka, a także kształtowanie pozytywnych relacji między rodzicem a specjalistą uczestniczącym we wspomaganium.

Główne zasady wczesnej interwencji:

- ▶ jak najwcześniej dokonać diagnozy zaburzeń i rozpocząć usprawnianie dziecka,
- ▶ włączyć w proces rehabilitacji i rewalidacji rodziców,
- ▶ terapię realizować w naturalnym otoczeniu dziecka,
- ▶ indywidualnie podchodzić do dziecka i jego rodziny

Zakres wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka może dotyczyć: rozwoju motorycznego, stymulacji polisensorycznej, rozwoju mowy i języka, orientacji i poruszania się w przestrzeni, usprawniania widzenia, słuchu, umiejętności samoobsługi i funkcjonowania w środowisku.

Zadania WWRD

Rehabilitacja i rewalidacja dziecka ma charakter wieloprofilowego oddziaływania na zaburzenia.

Jest to często proces wymagający realizacji przez całe życie dziecka i obejmuje on:

- ▶ wielospecjalistyczną ocenę rozwoju (medyczną, psychologiczną, pedagogiczną, logopedyczną, ruchową),
- ▶ określenie strefy najbliższego rozwoju, czyli tego, co dziecko jest w stanie wykonać przy pomocy,
- ▶ ustalenie i realizowanie programu wieloprofilowego usprawniania,
- ▶ wspieranie rodziny dziecka z niepełnosprawnością.

Znaczenie WWRD

- ▶ zmniejsza ryzyko opóźnień rozwojowych;
- ▶ spełnia funkcję leczniczą - umożliwia osiąganie w miarę efektywnego procesu rozwoju i zapobiega pogłębieniu wad;
- ▶ zmniejsza skutki uboczne niepełnosprawności ciąży na dziecku;
- ▶ jest efektywną metodą pomocy rodzicom w zakresie postępowania z dzieckiem z niepełnosprawnością;
- ▶ dostarcza informacji z zakresu diagnozy, przyczyn zaburzeń, prognoz, wiedzy na temat normalnego rozwoju dziecka i jego stymulacji;
- ▶ umożliwia całej rodzinie przystosowanie się do nowej sytuacji związanej z obecnością i postępowaniem wobec dziecka z niepełnosprawnością.

Podstawowym celem działań wspomagania środowiska rodzinnego w zakresie WWRD jest przede wszystkim:

- ▶ **wsparcie psychologiczno-pedagogiczne** - może to oznaczać przełamanie głębokiego poczucia osamotnienia i beznadziejności lub po prostu bycie z rodzicami i gotowość do wspólnego rozwiązywania trudnych problemów;
- ▶ **przekazywanie informacji o stanie dziecka**, przyczynach zaburzeń rozwoju i różnych nieprawidłowościach oraz sposobach radzenia sobie w tej sytuacji;
- ▶ **objęcie psychoterapią grupową lub indywidualną** (jeśli jest taka potrzeba);
- ▶ **umocnienie rodziców w ich kompetencjach rodzicielskich** i prawa do podejmowania wszelkich decyzji;
- ▶ **wskazanie na te sfery rozwoju dziecka, które rokują pozytywnie**, w których dziecko dobrze funkcjonuje;
- ▶ **włączanie rodziców w proces pomocy dziecku**, aby sami mogli odkrywać swoje możliwości i umiejętności;
- ▶ **pomoc rodzicom w uporaniu się z problemami emocjonalnymi**;
- ▶ **zapobieganie niepożądanym praktykom wychowawczym**, redukcja lub eliminacja nieporadności wielu rodziców;
- ▶ **pomoc w wyborze odpowiednich dla dziecka zabawek, sprzętu, i pomocy rehabilitacyjnej**, a także w docieraniu do różnych specjalistów i uzyskaniu świadczeń socjalnych;
- ▶ **zapobieganie odsuwaniu na dalszy plan rodzeństwa dziecka objętego pomocą** ponieważ mogłoby to spowodować problemy wychowawcze.

Finansowanie

wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 grudnia 2010r. w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego **w roku 2011**

Finansowy **standard A** podziału części oświatowej – **4699,97zł**
(roczna wysokość kwoty na 1 ucznia)

X

Waga P_{38} - 0,840 – zwiększająca finansowy standard A

X

D_i - wskaźnik korygujący (inny dla każdej jednostki samorządu terytorialnego)

Liczba dzieci objętych WWRD w poszczególnych województwach

(dane liczbowe przesłane przez Kuratoria Oświaty - stan na 30.09.2010r.)

Województwa:	Liczba dzieci objętych WWRD
dolnośląskie	684
kujawsko-pomorskie	589
lubelskie	837
lubuskie	915
łódzkie	1.024
małopolskie	1.512
mazowieckie	267
opolskie	463
podkarpackie	777
podlaskie	399
pomorskie	1.196
śląskie	1.944
świętokrzyskie	106
warmińsko-mazurskie	599
wielkopolskie	772
zachodniopomorskie	201
Liczba dzieci objętych WWRD Ogółem	12.285

W świetle rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej podpisanych w dniu 17.11.2010 r. dotyczących organizacji kształcenia oraz udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolach, szkołach i placówkach:

(Dz. U. z 2010r. Nr 228, poz. 1497-1492)

- ▶ Jeżeli dziecko objęte wczesnym wspomaganie jednocześnie realizuje wychowanie przedszkolne w przedszkolu lub szkole, wymaga specjalnych metod i form pracy, i ma orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, to nie zakłada się dla niego Karty Indywidualnych Potrzeb Ucznia (KIPU) i nie opracowuje Planu Działań Wspierających (PDW), lecz **Indywidualny Program Edukacyjno Terapeutyczny (IPET)**.
- ▶ Jeżeli natomiast nie ma takiego orzeczenia to ze względu na specjalne potrzeby edukacyjne dziecka przedszkole zakłada dla niego **Kartę Indywidualnych Potrzeb Ucznia** i opracowuje **Plan Działań Wspierających**.

Bez względu na rodzaj placówki edukacyjnej jako pedagodzy pamiętajmy o interdyscyplinarnym podejściu do niepełnosprawności czy dysfunkcji ucznia

Dbajmy o jakość kształcenia i umiejętności społeczne uczniów, nie zapominając o różnorodności w zespole klasowym również bez względu na rodzaj szkoły

Warto, aby uczeń zdobywał wiedzę na miarę swoich możliwości i w różny sposób, ponieważ nie da się „uśrednić” ani wiedzy, ani umysłu.

Włączmy jako dorośli myślenie systemowe o edukacji

Pedagog specjalny może być ogniwem między edukacją włączającą, integracyjną i specjalną

Te ww. aspekty mogą mieć wpływ na poziom inkluzji edukacyjnej i społecznej w większym stopniu niż rodzaj placówki ,w której znajdują się uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Inkluzji edukacyjnej i społecznej nie można wprowadzać jednorazową deklaracją czy rozporządzeniem. Jest to długi proces, a jej przebieg i poziom w każdej szkole będzie wyglądał inaczej. Zależy on bowiem od zespołu nauczycieli (ich wiedzy i umiejętności), od skuteczności zarządzania szkołą, od warunków zewnętrznych i wewnętrznych szkoły, jej bazy i zasobów, od społeczności uczniów i rodziców, ponadto od środowiska lokalnego i możliwości współpracy z nim.